

**APLICAREA LEGISLAȚIEI ANTITRUST ÎN UE. REALIZĂRI ȘI
PROVOCĂRI**

EU ANTITRUST ENFORCEMENT. CHALLENGES AND ACHIEVEMENTS

Andreea – Emanuela Drăgoi*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Vă rugăm să citați acest articol astfel: Drăgoi, A. – E. (2017). Aplicarea legislației antitrust în UE. Realizări și provocări. *EUROINFO*, 1(9), pp.15 - 21

Rezumat

Reglementările antitrust sunt de o importanță crucială în menținerea unui mediu concurențial și competitiv în economia comunitară. În cadrul acestora, adoptarea Regulamentului 1/2003 a constituit o adevărată bornă a procesului de reformă al cărui scop final l-a reprezentat acordarea de competențe sporite Autorităților Naționale din domeniul Concurenței (ANC) în aplicarea articolelor 101 și 102 ale Tratatului TFUE. În acest context, cercetarea de față își propune o analiză de ansamblu a principalelor realizări în aplicarea legislației antitrust în UE, în ultimii zece ani, pornind de la cele mai reprezentative analize ale Comisiei Europene, cât și de la statisticile Directoratului General pentru Politica Concurenței în domeniu.

Cuvinte cheie: aplicarea legislației antitrust, Regulamentul 1/2003, Autoritățile Naționale în domeniul Concurenței, economia UE

Clasificare JEL: D02, D40, D42, E61

Abstract

Antitrust regulations are an essential tool in preserving a free and competitive environment in the EU economy. Through the adoption of EU Regulation 1/2003 a cornerstone of the reform of EU antitrust enforcement was achieved bringing progress for the final goal of this process – strengthening the position, resources and tools of National Competition Authorities (NCAs) in applying Articles 101 and 102 of TFEU. Taking into consideration those realities, our research proposes a broad analysis of the main achievements of EU antitrust enforcement in the last ten years based on the main studies provided by the European Commission and backed up also by DG Competition statistics in the field.

Key words: antitrust enforcement, Regulation 1/2003, NCAs, EU economy

JEL Classification: D02, D40, D42, E61

* Autor de contact: Dr. Andreea – Emanuela Drăgoi, e-mail: andreeadrageoi@iem.ro

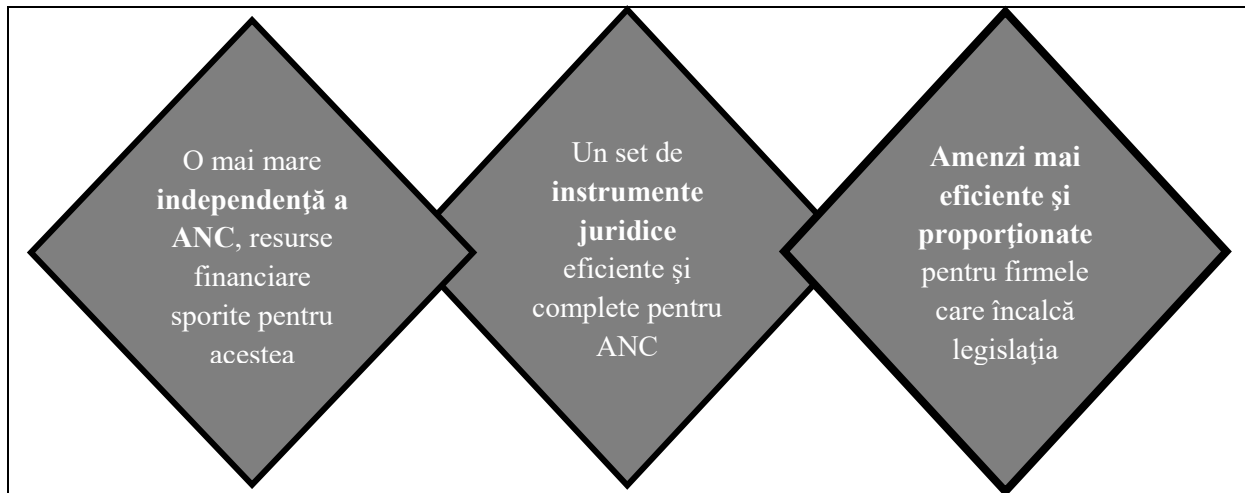
POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE

1. Ultimii zece ani de aplicare a politicii antitrust în UE – privire de ansamblu

La data de 9 iulie 2017 a fost adoptată de către Comisia Europeană Comunicarea intitulată „Zece ani de aplicare a legislației antitrust – realizări și viitoare perspective” (EC, 2017) care sintetizează principalele etape ale procesului de reformă în domeniu evidențiind, totodată, cele mai reprezentative realizări posteroare adoptării Regulamentului 1/2003¹. Potrivit datelor furnizate de către Comunicarea Comisiei Europene, intrarea în vigoare a Regulamentului 1/2003 a transformat complet modul de aplicare a reglementărilor antitrust în spațiul comunitar, oferind competențe extinse Autorităților Naționale în domeniul Concurenței (ANC) din statele membre.

Noile competențe ale ANC au vizat în special oferirea unui rol cheie în punerea în aplicare a prevederilor articolelor 101 și 102² din Tratatul de Funcționare al UE (TFUE). De la intrarea în vigoare a Regulamentului 1/2003 și până în prezent, au fost adoptate de către Comisia Europeană și ANC din statele membre aproape 800 de decizii în domeniul antitrust. Aceste decizii au survenit ca urmare a investigării unei largi varietăți de cazuri ce au implicat diverse tipuri de încălcări ale legislației antitrust, impunând anchete în sectoare cheie ale economiei comunitare. Cu toate aceste realizări, analiza Comisiei Europene (EC, 2017) a identificat o serie de domenii în care sunt încă necesare progrese (vezi Figura 1).

Figura 1: Provocări pentru controlul antitrust din UE

Sursa: Reprezentarea autorului pe baza Comunicării Comisiei Europene (EC, 2017).

¹ Regulamentul 1 din 2003 a fost adoptat ca urmare a necesității de a fi reformate modalitățile de aplicare a excepției de la interzicerea acordurilor care restrâng concurența, prevăzute la articolul 101 alineatul (3) din tratatul TFUE. În acest sens, elementele de noutate aduse prin adoptarea sa s-au concentrat pe necesitatea de a se asigura o supraveghere eficientă, pe de o parte, și de a simplifica pe cât posibil controlul administrativ, pe de altă parte. De menționat că adoptarea sa a fost determinată și de faptul că fostul sistem centralizat, instituit prin reglementările în vigoare anterioare, nu mai asigura un echilibru între aceste două obiective, impietând asupra aplicării normelor comunitare de concurență de către instanțele și autoritățile de concurență din statele membre și impunând, totodată, costuri considerabile pentru întreprinderile europene

² Aceste două articole vizează elemente cheie ale controlului antitrust în UE, stipulând că „sunt incompatibile cu piața internă acorduri și decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot împiedica comerțul dintre statele membre”.

POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE

Având în vedere cele expuse anterior, în secțiunile următoare ale prezentului articol ne propunem o analiză a aspectelor celor mai relevante evidențiate de Comunicarea Comisiei Europene, cu accent pe realizările din ultimii ani în domeniul controlului antitrust din UE.

2. Independența ANC

Ca urmare a procesului de reformă a legislației antitrust și mai ales a adoptării Regulamentului 1/2003 au fost acordate competențe extinse pentru ANC din statele membre, acest proces conducând la o mai mare independență a acestora în raport cu Comisia Europeană. În mod concret, independența mai mare a ANC s-a materializat prin faptul că acestea, dar și instanțele de drept comun din statele membre au primit competența litigioasă în probleme antitrust, având dreptul de a aplica toate reglementările comunitare în domeniu atunci când se constată că anumite înțelegeri între întreprinderi pot afecta comerțul intracomunitar. Unele analize (Kassim, Wright, 2009) au arătat că aceste schimbări au impulsionat un mai bun control antitrust în spațiul comunitar, conferind, totodată, mai multă eficiență activității ANC din statele membre.

Suplimentar, Regulamentul 1/2003 a impus instrumente de cooperare și noi obligații pentru ANC, acestea fiind menite a asigura o creștere a eficacității controlului antitrust, dar și competențe partajate în domeniul fuziunilor transfrontaliere. Prin toate aceste mecanisme ANC au fost implicate într-un proces de transfer de expertiză și know-how la nivel comunitar, fiind încurajată convergența procedurală, dar și cea a sancțiunilor pentru încălcarea normelor europene în domeniul antitrust. Trebuie precizat că pe lângă ANC, instanțele naționale de drept comun au fost de asemenea investite cu puteri sporite pentru a investiga respectarea normelor în domeniul concurenței în general și pe cele ale reglementărilor antitrust în special. Prin aceasta a fost îmbunătățită eficiența rezolvării plângerilor civile pentru daune private supuse judecării instanțelor naționale, acest proces realizându-se în conformitate cu prevederile Directivei privind acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern³.

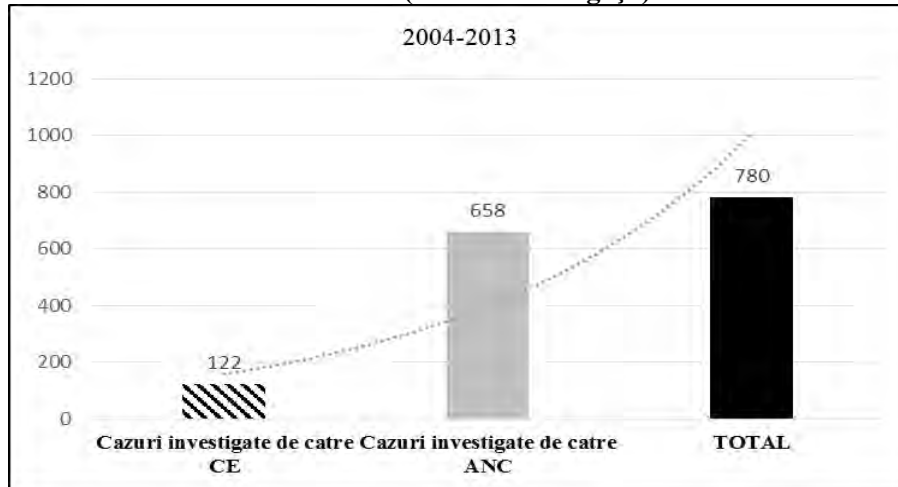
În concluzie se poate aprecia, că procesul de reformă a condus la extinderea competențelor instanțelor naționale și, pe cale de consecință, la un control mai riguros în materia normelor antitrust. Potrivit datelor Directoratului General pentru Politica Concurenței al Comisiei Europene, în perioada 1 mai 2004 – 31 decembrie 2013⁴, eficacitatea aplicării reglementărilor privind libera concurență și normele antitrust a crescut într-un ritm susținut din partea instanțelor naționale (vezi Graficul 1).

³ Este vorba de Directiva 104/2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene.

⁴ Datele cele mai recent disponibile.

POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE

Graficul 1: Creșterea rolului instanțelor naționale în domeniul controlului antitrust în perioada 2004-2013 (număr investigații)

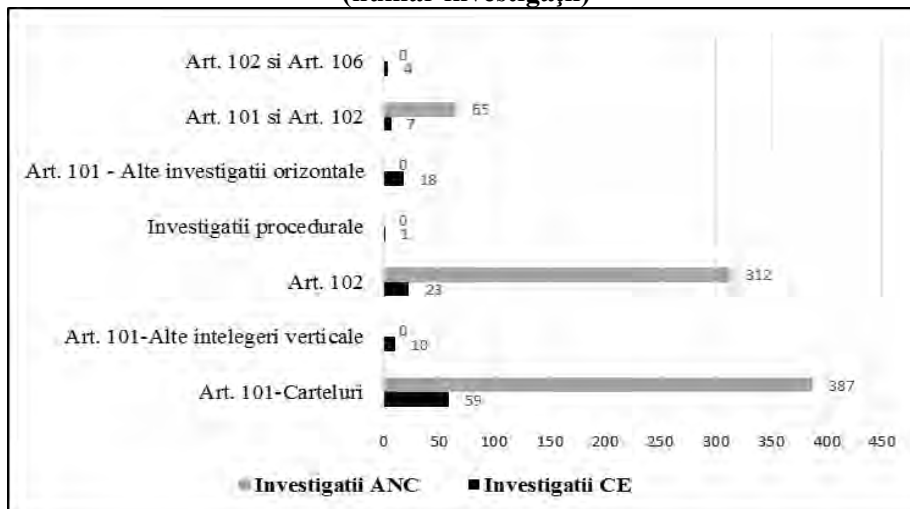

Sursa: Autor pe baza datelor Directoratului General pentru Politica Concurenței al Comisiei Europene.

3. Tipuri de practici antitrust investigate

Atât Comisia Europeană, cât și ANC au acordat prioritate investigării celor mai serioase practici anticoncurențiale considerate a avea cel mai mare impact negativ asupra comerțului intracomunitar: cartelurile (vezi Graficul 2). De asemenea, o mare parte a activității lor s-a concentrat pe combaterea practicilor abuzive și a poziției de monopol pe piețele liberalizate din statele membre (ca de exemplu cea a energiei, a telecomunicațiilor și a transporturilor), în special fiind descurajate acele acorduri care aveau ca obiectiv eliminarea competitorilor de pe piață.

Graficul 2: Tipuri de investigații în domeniul controlului antitrust în perioada 2004-2013 (număr investigații)

Sursa: Autor pe baza datelor Directoratului General pentru Politica Concurenței al Comisiei Europene.

POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE

Legat de problema investigării cartelurilor, unii autori (Hüschelrath et al., 2011) arată că principala problemă cu care se confruntă autoritățile naționale în domeniul concurenței, dar și investigatorii Comisiei Europene o reprezintă durata procesului de anchetă, printre principalii factori care o determină fiind: rapiditatea cu care este detectată formarea cartelului, tipul de cartel investigat, industria afectată de formarea cartelului, dar și existența unui martor cheie (de obicei participantul care acceptă să depună mărturie în schimbul reducerii amenzii).

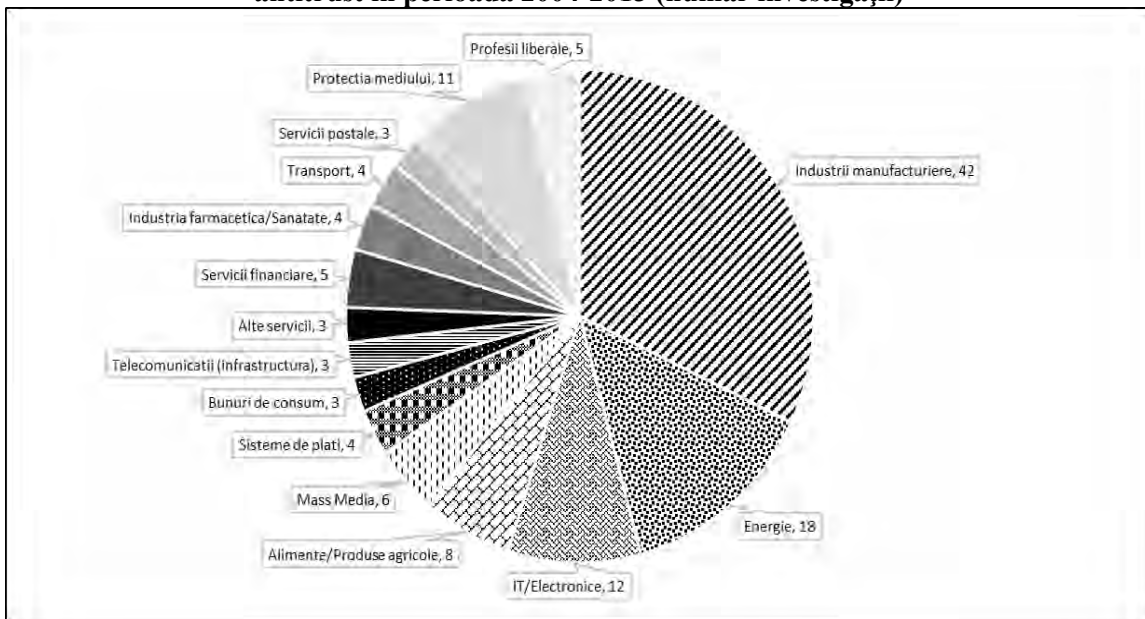
Așa cum reiese din Graficul 2, pe lângă investigarea cartelurilor, atât Comisia Europeană, cât și statele membre și-au concentrat activitatea pe combaterea practicilor antitrust legate de articolul 102 din Tratatul TFUE, respectiv pe acordurile orizontale, inclusiv pe schimburile de informații dintre întreprinderi, dacă acestea nu fac parte dintr-un cartel.

De asemenea, ANC din statele membre au fost foarte active în investigarea acordurilor verticale (anchetarea acestora reprezentând 27% din totalul investigațiilor efectuate), mai ales a acelor legate de revânzarea obligațiilor de întreținere a echipamentelor (în special în domeniul IT), dar și a altor forme anticoncurențiale de distribuție a drepturilor de achiziționare exclusivă sau a altor modalități de restricționare a comerțului intracomunitar.

Legat de aplicarea articolului 102 din Tratatul TFUE, o importanță sporită a fost acordată combaterii practicilor exclusiviste, care limitează competitorii și distorsionează libera concurență în cadrul pieței în care sunt puse în aplicare. Prin activitatea sa, Comisia Europeană a încercat combaterea acestor practici care încalcă normele antitrust, adresându-se cu precădere următoarelor tipuri de înțelegeri exclusiviste: refuzul de a negocia, clauzele restrictive, dar și altor practici neconvenționale cum ar fi realizarea de plăți pentru amânarea sau chiar anularea lansării unor produse ale principalilor competitori.

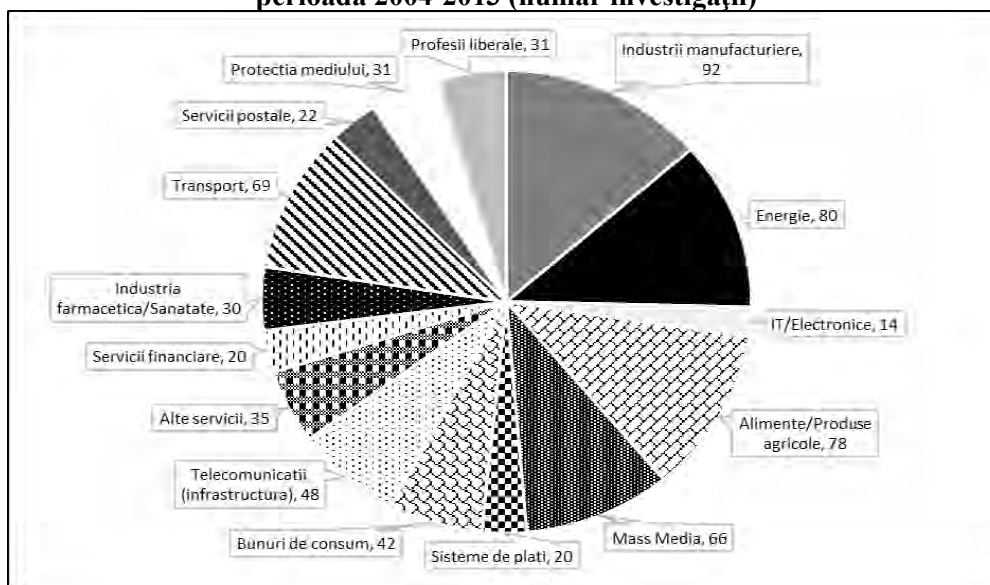
De asemenea, au fost investigate o serie de cazuri care implicau exploatarea abuzivă a unor drepturi concretizată în practicarea de prețuri excesive (16% din totalul investigațiilor realizate în temeiul articolului 102 din Tratatul TFUE). Unele investigații ale Comisiei Europene au vizat forme diverse de practici abuzive cum ar fi: denigrarea competitorilor, practicarea de prețuri nejustificate de către unii furnizori de energie, dar și tarife foarte ridicate impuse de unele societăți transnaționale care domină anumite sectoare ale economiei europene (de exemplu în domeniul telecomunicațiilor).

La o analiză defalcată pe sectoare economice a investigațiilor Comisiei Europene, se constată că au fost acoperite domenii și produse variate, dar unele sectoare au fost anchetate cu prioritate, de exemplu sectorul energiei (așa cum evidențiază Graficul 3). În ceea ce privește investigațiile sectoriale ale ANC, se remarcă preponderența anumitor sectoare: transport, bunuri de consum, industria farmaceutică (vezi Graficul 4).

POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE**Graficul 3: Distribuția sectorială a investigațiilor Comisiei Europene în domeniul controlului antitrust în perioada 2004-2013 (număr investigații)**

Sursa: Autor pe baza datelor Directoratului General pentru Politica Concurenței al Comisiei Europene.

De remarcat faptul că atât Comisia Europeană, cât și ANC și-au concentrat investigațiile asupra sectoarelor liberalizate cum ar fi: telecomunicațiile, mass-media, sectorul energetic și cel al transporturilor, toate acestea fiind adesea caracterizate de un grad mai mare de concentrare a pieței și de prezenta unor jucători cu poziție dominantă. De menționat că în sectorul energiei au fost înregistrate cele mai multe decizii (18 ale Comisiei Europene și 80 ale ANC).

Graficul 4: Distribuția sectorială a investigațiilor ANC în domeniul controlului antitrust în perioada 2004-2013 (număr investigații)

Sursa: Autor pe baza datelor Directoratului General pentru Politica Concurenței al Comisiei Europene.

POLITICA CONCURENȚEI ÎN UE

4. Concluzii

Regulamentul 1/2003 a impus transformări esențiale în ceea ce privește punerea în aplicare a normelor în domeniul antitrust, conferind o eficiență sporită atât activității Comisiei Europene, cât și celei realizate de către instanțele naționale. Ca urmare a reformei legislative realizate în ultimii zece ani, Comisia Europeană are a evidență mai clară a investigațiilor realizate inclusiv de ANC în sectoare cheie ale economiei comunitare, dar și puteri extinse în punerea în executare a penalităților (în special amenzi pentru carteluri).

În prezent, există o dezvoltare dinamică a cooperării dintre Comisia Europeană și ANC în domeniul aplicării reglementărilor antitrust, fapt ce a sprijinit prevenirea distorsionării concurenței prin realizarea de acorduri și înțelegeri neconcurențiale.

Toate aceste elemente au contribuit la emergența unor beneficii reale atât pentru consumatorii europeni, care ar fi fost negativ afectați de crearea de monopoluri pe piața internă, cât și pentru economia UE în ansamblul său, prin sprijinirea dezvoltării competitive și pe baze de liberă concurență a mediului de afaceri european.

În aceste condiții se poate afirma că aplicarea cu strictețe a normelor antitrust a jucat un rol esențial în oferirea de servicii de o mai bună calitate și la prețuri competitive pentru consumatorii europeni, contribuind, totodată la crearea condițiilor pentru stimularea productivității și a eficienței întreprinderilor europene, acestea reprezentând factori esențiali pentru a permite UE să atingă o creștere economică sustenabilă.

Deși realizările în domeniul aplicării legislației antitrust sunt indubitabile, analiza evoluțiilor din ultimii ani a identificat și o serie de provocări pentru acest domeniu, dintre care cele mai importante sunt legate de necesitatea garantării unei autonomii sporite instanțelor naționale, coroborată cu asigurarea competențelor care să le permită impunerea unor amenzi eficiente, dar și proporționale cu scopul urmărit. În acest scop, considerăm că se impune luarea în considerare a unor programe de clemență eficient concepute pentru evitarea factorilor de descurajare care ar putea împiedica denunțarea de înțelegeri și acorduri neconcurențiale.

Referințe bibliografice

European Commission (2003). *Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty*, disponibil online la adresa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32003R0001>

European Commission (2017). *Ten years of Antitrust Enforcement – achievements and future perspectives*, disponibilă online la adresa: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/antitrust_enforcement_10_years_en.pdf

DG Competition (2017). *Antitrust Cases*, <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/index.html>
 DG Competition (2017). *Antitrust Overview*, http://ec.europa.eu/competition/antitrust/overview_en.html

Hüschelrath, K., Laitenberger, U., Smuda, F. (2011). *Cartel Enforcement in the European Union: Determinants of the Duration of Investigations*. Centre for European Economic Research, Discussion Paper No. 12-071, disponibil online la adresa: <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp12071.pdf>

Kassim, H., Wright, K. (2009). *Bringing regulatory processes back in: The reform of EU antitrust and merger control*. West European Politics, Taylor & Francis, disponibil online la adresa: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402380902945391?scroll=top&needAccess=true>